

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик дошкільної освіти

Дипломна робота
магістра

з теми: «**ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО
ІНТЕРЕСУ ДОШКІЛЬНИКІВ
ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ**»

Виконала: здобувачка 2 курсу,
групи DO1-M22,
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Тетяна ЧЕРНОВА

Керівник: **Леся ГАЛАМАНЖУК**, доктор
педагогічних наук, професор,
завідувачка кафедри теорії та методик
дошкільної освіти

Рецензент: **Геннадій ЄДИНАК**, доктор
наук з фізичного виховання та спорту,
професор

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ДІТЕЙ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ.....	8
1.1. Вихідні категорії і поняття дослідження.....	8
1.2. Стан сформованості комунікативно-пізнавального інтересу дітей у дошкільний період на сучасному етапі.....	14
1.3. Шляхи, підходи, концепції та інноваційні ідеї щодо посилення комунікативно-пізнавального інтересу дітей у дошкільний період.....	36
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ З ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ДІТЕЙ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ.....	47
2.1. Методи дослідження.....	47
2.2. Організація дослідження.....	50
РОЗДІЛ 3. СТАН СФОРМОВАНOSTІ КОМУНІКАТИВНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗА ДАНИМИ ПЕДАГОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ.....	52
3.1 Стан розвитку пізнавальних характеристик дітей.....	52
3.2 Стан сформованості комунікативних характеристик та інтересу до фізичного виховання.....	53
РОЗДІЛ 4. ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ПІД ЧАС ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНИМИ ВПРАВАМИ.....	57
4.1 Організаційні передумови.....	57
4.2 Змістові передумови та реалізація у процесі фізичного виховання.....	63
ВИСНОВКИ.....	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	72

ВСТУП

Актуальність проблеми дослідження. У дошкільному дитинстві закладаються, крім іншого, основи фізичного розвитку особистості людини. Для досягнення належного фізичного розвитку провідну роль відіграють сім'я та заклад дошкільної освіти (ЗДО). Це пов'язано з тим, що обидві категорії дошкільних педагогів створюють дитині сприятливі умови для формування знань, практичних умінь і навичок у виконанні рухових дій, розвитку моторики та інших функцій [13; 26; 35; 63].

Проблема вдосконалення системи фізичного виховання дітей дошкільного віку привертає увагу науковців. Лише останнім часом були розроблені методики фізичного виховання дітей певного віку зі спрямуванням на розвиток їх творчості, рухових якостей та формування основних рухів. Також вченими встановлений досить тісний зв'язок між фізичним та розумовим розвитком дитини [15; 16; 17-19]. Вченими обґрунтована методика занять об'єднуючого характеру, яка сприяє забезпеченню розвитку пізнавальних здібностей дітей та підлітків на базі високого рівня їх рухової активності [37; 42; 64].

Різноманітні розроблені інноваційні напрямки, зокрема застосування рухливих ігор в системі фізичного виховання дітей, значення своєчасної їх реалізації зустрічаються у багатьох дослідженнях.

Водночас необхідно відзначити, що на сучасному етапі проблема постійного цілеспрямованого формування інтересів дітей на даний час у сучасній психології ще не повністю розроблена, хоча її вирішення має визначальну роль для практики навчання і виховання дітей [59; 60]. Проблема формування комунікативно-пізнавального інтересу дітей засобами фізичного виховання до різних видів діяльності, але передусім до систематичних занять фізичними вправами, дотепер ще отримала остаточного розв'язання. Це і зумовило вибір теми дослідження.

Роботу виконано згідно плану науково-дослідної роботи на 2019-2024 роки проблемної лабораторії «Гендерні профілактично-оздоровчі технології фізичного виховання та реабілітації» Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка за темою «Програмування профілактично-оздоровчих і розвивальних технологій фізичної активності дітей та молоді». Роль авторки, як співвиконавиці теми, полягала в отриманні теоретичної інформації та деяких емпіричних даних, що склали основу визначених передумов формування комунікативно-пізнавального інтересу дітей дошкільного віку під час занять фізичними вправами.

Мета дослідження – визначити передумови для організації, змісту та реалізації фізичного виховання у закладі дошкільної освіти для формування комунікативно-пізнавального інтересу дітей.

Досягнення поставленої мети забезпечувало вирішення **завдань**, виокремлених поміж інших та які стосувалися такого:

1. Розглянути шляхи і підходи до організації, змісту, а також способів їх реалізації під час занять фізичними вправами для формування комунікативно-пізнавального інтересу дітей.

2. Вивчити характеристики комунікативно-пізнавального інтересу дітей 4-6 років.

3. Сформувати алгоритм організації та проектування змісту фізичного виховання, спрямованих на формування комунікативно-пізнавального інтересу дітей у дошкільний період.

Об'єкт дослідження – комунікативно-пізнавальний інтерес дітей.

Предмет дослідження – організація і зміст занять фізичними вправами для формування комунікативно-пізнавального інтересу дітей у дошкільний період.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань використовували комплекс адекватних методів дослідження. Виходили з того, що вирішення завдань нашого дослідження повинно відбуватися на теоретичному та емпіричному рівнях. У першому випадку адекватними

будуть загальнонаукові методи дослідження, а саме: аналіз, систематизація, теоретичне моделювання. Використовуючи ці методи під час вивчення джерел інформації отримували необхідні матеріали. Такими джерелами інформації були ті, що знаходились у наукометричних базах Scopus, SPORT Discus, Web of Science, а також бібліотеці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Для пошуку необхідних джерел використовували ключові слова, зокрема: комунікативно-пізнавальний інтерес, фізичне виховання, діти, дошкільний період, організація, проєктування змісту, методичне забезпечення, модернізація; відповідні комбінації із зазначених слів та аббревіатури.

При опрацюванні виокремлених джерел із зазначених наукометричних баз та бібліотеки до уваги брали інформацію, що стосується різних питань цілеспрямованого впливу на психофізіологічну сферу дітей за допомогою засобів фізичного виховання, а також його форм і методів, що адекватні поставленим завданням.

Аналогічно опрацьовували літературні джерела, а саме: документальні джерела, статті у періодичних наукових виданнях, монографії, посібники, списки літературних джерел у друкованих і електронних виданнях. Так було опрацьовано понад 120 джерел інформації. Після цього остаточно уточнили та виокремили для детального опрацювання 82 джерела інформації.

Інша група методів, але яку було використано під час дослідження на емпіричному рівні, – педагогічні методи. Конкретизуючи відзначаємо, що такими були: педагогічне спостереження, педагогічне тестування, педагогічний експеримент. Використовуючи ці методи одержали емпіричні дані про ефективність чинних засобів, методів та форм організації фізичного виховання у закладі дошкільної освіти (ЗДО), що сприяють розвитку та посиленню комунікативно-пізнавального інтересу дітей. Щодо педагогічного експерименту, то використали констатувальний експеримент, а спостереження стосувалося формування науково-методичної думки про

дієвість чинних форм, засобів і методів фізичного виховання, що забезпечують позитивний результат у формуванні комунікативно-пізнавального інтересу дітей.

Із соціологічних методів було використано метод а н к е т н о г о о п и т у в а н н я. Крім зазначених груп методів, також широко було використано методи м а т е м а т и ч н о ї с т а т и с т и к и. Необхідність їх використання була пов'язана з коректним опрацюванням емпіричних даних та адекватною інтерпретацією висновків за результатами такого опрацювання. Конкретизуючи відзначаємо, що було використано основні одномірні статистики (середнє арифметичне, стандартне відхилення, помилку середнього), t-критерій для пов'язаних і непов'язаних вибірок, оскільки індивідуальні значення у вибірці досліджуваних відповідали закону про нормальний розподіл. Цей критерій дозволив визначати наявність чи відсутність розбіжності двох середніх, отриманих у пов'язаних і непов'язаних вибірках.

Практичне значення одержаних результатів. Дані, що отримані під час дослідження та які стосуються формування комунікативно-пізнавального інтересу дітей у ЗВО засобами фізичного виховання, дозволяють зробити об'єктивний висновок про стан вирішення такого завдання на сучасному етапі. Крім цього, одержані дані сприяють формуванню дієвого методичного забезпечення занять фізичними вправами у ЗВО для досягнення позитивного результату у формуванні комунікативно-пізнавального інтересу дітей в дошкільний період. Одержані теоретичний матеріал та емпіричні дані також можуть бути використані в змісті лекційних занять для здобувачів вищої освіти за спеціальністю «дошкільна освіта» та «середня освіта (фізична культура)».

Апробація результатів дослідження. Апробація основних положень кваліфікаційної роботи магістра відбувалася на таких наукових конференціях: Всеукраїнській «Формування здорового способу життя студентської та учнівської молоді засобами освіти» (Кам'янець-Подільський,

2022); звітних науково-практичних аспірантів, викладачів, магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (2022-2023).

Публікації. Основні результати дослідження за темою кваліфікаційної роботи магістра викладено в одній науковій публікації – Т. Чернова, Л. Галаманжук. Фізичне виховання у розвитку пізнавальних процесів дошкільників. *Збірник наукових праць студентів та магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.* [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. С. 120-122.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи магістра. Роботу викладено на 80 сторінках, з яких 74 – основного тексту, що містять одну таблицю. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку 82 використаних джерел інформації.

ВИСНОВКИ

1. У дошкільному віці закладаються основи здоров'я і довголіття, формується система рухових умінь і навичок, створюється фундамент для виховання фізичних здібностей, розвиваються морально-вольові якості та інтелектуальні здібності. Тому дуже важливо саме на етапі дошкільного виховання створити умови для успішного формування й розвитку необхідних якостей, а також зміцнення здоров'я за допомогою фізкультури. Фізичне виховання відіграє дуже важливу роль у всебічному розвитку дошкільнят, а також у формуванні здорового організму. До форм його організації відносяться: ранкова зарядка, фізкультурні заняття, рухливі ігри, фізкультурно-спортивні свята та розваги. У роботі розкрито значення та наведено приклад проведення кожної з цих форм.

При проведенні занять з фізичної культури для дошкільнят необхідною є умова враховувати вікові та фізіологічні особливості розвитку, щоби використовувати відведений час заняття з найбільшою користю для здоров'я дітей. За допомогою фізичних вправ та інших засобів фізичного виховання можна в певному діапазоні змінювати функціональний стан організму, що веде до прогресивних адаптаційних змін у ньому. Впливаючи таким чином на фізичні здібності дитини, за певних умов досягають суттєвої зміни рівня і спрямованості їхнього розвитку. Це виявляється в прогресуванні тих або інших рухових здібностей (силових, швидкісних), підвищенні загального рівня працездатності, зміцненні здоров'я, поліпшенні будови тіла.

2. Для активізації діяльності та підвищення комунікативно-пізнавального інтересу дітей дошкільного віку необхідно застосовувати різні методи та прийоми, наприклад використання ігрового методу. Рухливі ігри позитивно впливають на організм дітей, виконують освітні, виховні та розвивальні завдання занять з фізичної культури, сприяють формуванню та підвищенню інтересу до систематичних занять фізичними вправами.

3. Аналіз факторних структурних елементів вивчення комунікативно-пізнавального інтересу, який визначали анкетуванням, показав, що після впровадження деяких підходів до формування такого інтересу дітей 6-7 років (регулярні застосування рухливих ігор, цікаві тематичні розповіді тощо) зросло відсоткове співвідношення дітей, яким характерний високий рівень розвитку інтересу до занять з фізичної культури. З усіх позитивних сторін занять з фізичної культури діти віддають більшу перевагу на I етапі обстеження розвитку сили (61,1% – 6 років, 45% – 7 років), збереженню та зміцненню здоров'я (відповідно 50% та 55%).

Під час II етапу дослідження більшість дітей 6-7 років відповіла, що заняття з фізичної культури сприяють збереженню та зміцненню здоров'я (72,2% – 6-річні, 85% 7-річні), а також формуванню красивої статури (відповідно 50% та 55%). Чинниками, що визначають високий комунікативно-пізнавальний інтерес дітей до занять з фізичної культури, є систематичне застосування рухливих ігор (75% 6-річних дітей та 77,8% 7-річних), позитивні стосунки з інструктором фізичної культури (61,1% та 65% відповідно), отримання задоволення від фізичної активності (61,1% та 65%).

4. Виявлено, що більшість дітей 6 років регулярно займаються фізичною культурою з батьками вдома (44,5%), а серед дітей 7 років також більшість систематично займаються чи займаються періодично, але з бажанням (по 35%). Більшість дітей 6-7 років прагне, щоби заняття були більш цікавими, містили більше рухливих ігор, але загалом вони до вподоби дітям. Це пояснює досить стійкий інтерес до занять у 77,8% хлопчиків та 65% дівчаток. Зниження зацікавленості до занять у більшості випадків зумовлено недостатньою кількістю рухливих ігор на занятті (22,2-33%), а також менша від необхідної кількість змагальної діяльності (18,2-33,3%).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеєнко Т. А. Формування пізнавальної активності студентів в умовах блокової організації навчання : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Київ, 1995. 25 с.
2. Амацьєва О. П., Гавриш Н. В., Беленька Г. В. Дитина – педагог: сучасний погляд. Психолого-педагогічні та соціальні аспекти сучасної дошкільної і початкової освіти : монографія. Луганськ : ДЗ ЛНУ імені Т. Шевченка, 2010. 492 с.
3. Андрущенко В. П., Передборська І. М., Клепко С. Ф. Філософія освіти : навч. посіб. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. 329 с.
4. Андрущенко Т. К. Формування здоров'язбережувальної компетентності у дітей дошкільного віку : монографія. Умань : Жовтий О. О., 2014. 383 с.
5. Аніщук А. М. Педагогічні умови оптимізації процесу мовленнєвого самовираження дошкільників різної статі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 Ін-т проблем виховання АПН України. Київ, 2008. 21 с.
6. Аніщук А.М. Мовлення як засіб самовираження старшого дошкільника : метод. посібник. Ніжин : В-во НДУ ім. М. Гоголя, 2013. 113 с.
7. Бабюк С. М. Педагогічні умови фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку у взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї : автореф. дис.... канд. пед. наук : 13.00.08 Ін-т проблем виховання АПН України. Київ, 2011. 21 с.
8. Базовий компонент дошкільної освіти : науковий керівник А. М. Богуш. Київ : Видавництво, 2012. 26 с.
9. Балацька Л., Галаманжук Л., Єдинак Г., Гнесь Н. Шляхи покращення моторної функції дітей 3–5 років у процесі фізичного виховання. *Вісник Прикарпатського у-ту. Фізична культура*. 2017. Вип. 27-28. С. 6-13.
10. Бех І. Д. Психологічні джерела виховної майстерності : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2009. 260 с.

11. Беленька Г. В., Вертугіна В. М., Волинець Ю. О. Ігрова діяльність у дошкільній освіті п'ятирічних дітей (педагогічний супровід до програми «Дитина») : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. Н. В. Кудикіної [укладач О. А. Половіна]. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 296 с.
12. Біла І. М. Проблема розвитку творчості дітей дошкільного віку у сучасних психолого-педагогічних дослідженнях (закінчення). *Обдарована дитина*. 2013. № 9. С. 2–5.
13. Білан О. І., Возна Л. М., Максименко О. Л., Овчаренко Л. Р. [та інші]. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». Тернопіль : Мандрівець, 2013. 264 с.
14. Богуш А., Гавриш Н., Котик Т. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних закладах : підручник. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2010. 304 с.
15. Вільчковський Е. С., Денисенко Н. Ф., Цось А. В., Шиян Б. М. Оптимізація фізичного виховання дитини у вітчизняній системі освіти : монографія. Запоріжжя : ЗОППО, 2010. 250 с.
16. Вінтоняк О., Випасняк І. Технологія розвитку психофізичних якостей у дошкільнят у процесі фізичного виховання. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2015. № 4 (55). С. 63-67.
17. Галаманжук Л. Л., Балацька Л. В., Єдинак Г. А. Організація і методика фізичної активності дітей дошкільного віку з формування рухового потенціалу : навч. посібник. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня Рута», 2014. 160 с.
18. Галаманжук Л. Л. Превентивний розвиток рухової активності дітей дошкільного віку : монографія. Кам'янець-Подільський : ПП «Медобори-2006», 2015. 500 с.
19. Галаманжук Л. Л., Єдинак Г. А. Формування умінь, навичок в основних рухах та спеціальних знань у дітей дошкільного віку на сучасному етапі. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)»*. 2017. Випуск 5К (86)17. С. 79–84.

20. Галаманжук Л. Л., Єдинак Г. А. Основи наукових досліджень : навч.-метод. посібник [Електронне видання]. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський нац. університет імені Івана Огієнка, 2021. 189 с.

21. Герасимчук А. Ю., Галаманжук Л. Л., Єдинак Г. А. Програмування занять фізичними вправами превентивної спрямованості для 6-річних дітей : навч. посібник. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня Рута», 2014. 180 с.

22. Голюк О. А. Методичні аспекти розвитку системного мислення дітей старшого дошкільного віку засобами ТРВЗ-педагогіки. *Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій*: збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів інституту педагогіки, психології і мистецтв (Вінниця, ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 4-5 квітня 2012 р.) / за ред. Г.С. Тарасенко; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, інститут педагогіки, психології і мистецтв. Вінниця : ФОП Корзун Д.Ю., 2012. С. 116–122.

23. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 367 с.

24. Гончаренко А. М. Інноваційні технології у дошкільній освіті: нагальна потреба та готовність педагога до їх впровадження. *Проблеми діагностики та проектування розвитку обдарованості дошкільників* : матеріали IV Всеукр. науково-практичної конференції з міжнародною участю, 9–10 квітня 2015 року, м. Київ. С. 122–125.

25. Гординська І. М. Ефективні шляхи покращення фізичного стану старших дошкільників : дипломний проект магістра. 012 Кам'янець-Подільський нац. ун-т імені І. Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2018. 89 с.

26. Дитина: Програма виховання і навчання дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту : О. В. Огнев'юк, К. І Волинець ; наук. кер. програмою : Проскура О. В., Кочина Л. П., Кузьменко В. У., Кудикіна Н. В. ; авт. кол. : Беленька Г. В., Белкіна Е. В., Богініч О. Л., Богданець-Білоskalенко Н. І. [та ін.] / Мін. осв. і наук., мол. та спорту України, Головне упр. осв. і наук. викон. орг. Київміськради (КМДА), Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. 3-є вид., доопр. та доп. Київ : Київський ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. 492 с.

27. Дитяча психологія. – URL: https://knigibest.com.ua/ua/p1905379292-nabir-knig-zagalna.html?source=merchant_center&gad=1&gclid=Cj0KCQjw1aOpBhCOARIsACXYv-dNyrd2PtpwEOSU7ZG7C_bR3BPkVNMU14GoqT6XKYSJ_fCqQU8jKIUaAudpEALw_wcB
28. Дербенцова А. Г. Усе про мотивацію. Харків : Основа, 2012. 207 с.
29. Дмитрієва О. А. Незабаром до школи. Психологічні особливості дітей дошкільного віку. 6-й рік життя. Харків : Основа, 2008. 189 с.
30. Добрянська І. О. Педагогічні умови реалізації занять з фізичної культури при врахуванні показників фізичного стану дошкільників : дипломний проект магістра. 012 Кам'янець-Подільський нац. ун-т імені І. Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2020. 75 с.
31. Енциклопедія освіти / за ред. В. Г. Кременя. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
32. Єрмаков І. Г. Життєва компетентність особистості: від теорії до практики : наук.-метод. посіб. Запоріжжя : Центріон, 2005. 640 с.
33. Жейнова С. С., Курносова К. В. Проблема розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2016. Вип. 48. С. 100-106.
34. Каліна Н.Ф. Психотерапія : навч. посібник. Київ : Академвидав, 2010, 288 с.
35. Калуська Л. В. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Соняшник». Тернопіль : Мандрівець, 2014. 144 с.
36. Карук І. В. Розвиток пізнавальних інтересів у дітей дошкільного віку в процесі експериментальної діяльності. *Young Scientist*. 2018. № 5.2 (57.2). С. 89-92.
37. Ковшар О. В. Теоретико-методичні засади організації передшкільної освіти : монографія. Кривий Ріг : Вид. Р. Козлов, 2015. 370 с.
38. Комар А. Р. Організаційно-методичні засади фізичної активності дошкільників оздоровчого змісту : дипломний проект магістра. 012 Кам'янець-Подільський нац. ун-т імені І. Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2019. 104 с.

39. Компан Б. Педагогічні умови розвитку пізнавальної активності у дітей старшого дошкільного віку. *Сучасне дошкілля: актуальні проблеми, досвід, перспективи розвитку* : зб. наук. статей студентів спеціальності «Дошкільна освіта» / за заг. ред. проф. О. Л. Кононко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. С. 62-65.

40. Кононко О. Л. Психологічні основи особистісного становлення дошкільника : автореф. дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.07 Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України. Київ, 2001. 37 с.

41. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Київ : Грамота, 2005. 448 с.

42. Кремень В. Г. Трансформація особистості в освітньому просторі сучасної цивілізації. *Професійно-технічна освіта*. 2009. № 1. С. 3-6.

43. Кузьменко В. У. Діагностика винахідливості дошкільника : основні методи та результати вивчення. *Обдарована дитина*. 2011. № 2. С. 60-65.

44. Кузьменко В. У. Розвиток індивідуальності дитини 3-7 років : монографія. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2005. 354 с.

45. Кульчицька О. І. Психологічні особливості дітей дошкільного віку : метод. реком. *Обдарована дитина*. 2004. № 7. С. 14-28.

46. Ладивір С. Пізнавальна активність старших дошкільнят: індивідуальні особливості. *Дошкільне виховання*. 2006. № 11. С. 3-6.

47. Ловас В. Ю. Пізнавальний інтерес як передумова навчання та розвитку дітей дошкільного віку. – URL: http://dspace-s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/5884/1/Cognitive_interest_as_a_prerequisite_for_the_education_and_development_of_preschool_children.pdf

48. Лозова В. І. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності школярів. Харків : ОВС, 2000. 164 с.

49. Луценко І. О. Дитина і дорослий: вчимося спілкуватись. Готуємося до мовленнєвого спілкування з дошкільниками : посібник. Київ : Світич, 2013. 206 с.

50. Люблінська Г. О. Дитяча психологія : навч. посіб. Київ : Вища шк., 1974. 355 с.

51. Мельник І. С. Педагогічна психологія: дошкільний вік : навч.

посібник. Київ : Київський у-тет імені Бориса Грінченка, 2013. 128 с.

52. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : підручник. Київ : Академвидав, 2015. 448 с.

53. Приходько Ю. О. Генезис провідних ставлень дитини дошкільного віку як основа її особистісного розвитку : дис. д-ра психол. Наук : 19.00.07 Укр. держ. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 1997. 428 с.

54. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт» / О. О. Андриєтті, О. П. Голубович, О. П. Долина, Т. В. Дяченко [та ін.]. Тернопіль : Мандрівець, 2013. 104 с.

55. Про дошкільну освіту [Електронний ресурс] : Закон України: вводитьься в дію Постановою ВР № 2628-III від 11.07.2001. – URL: <http://zakon4.rada.gov.ua-laws/show/2628-14>

56. Прокоф'єва Е. О. Психологія дитячої творчості [Електронний ресурс]. – URL: <http://megasite.in.ua/59959-psihologiya-dityacho-tvorchosti-chastina-1.html>

57. Прохоров О. О., Велієва С. В. Психічні стани дітей дошкільного віку. *Питання психології*. 2003. № 5. С. 56-66.

58. Пустовіт Г. П. Інтерактивні методи навчання і виховання у позашкільному навчальному закладі. *Обдарована дитина*. 2010. № 7. С. 43-53.

59. Пустовіт Г. П. Концептуальні засади модернізації змісту сучасної позашкільної освіти і виховання учнів. *Рідна школа*. 2010. № 10 (970). С. 19-24.

60. Романченко Т. В. Психолого-педагогічні умови створення розвивального середовища для обдарованих дошкільників. *Актуальні проблеми психології : Психологія обдарованості*. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. Т. 6. Вип. 5. С. 273-281.

61. Садова Т.А., Рудакова А.О. Формування пізнавальної активності дошкільників як психологопедагогічна проблема. *Молодий вчений*. 2017. № 10. С. 49-52.

62. Салабай О. Педагогічні умови розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку. *Вісник Інституту розвитку дитини*

(додаток): методичні та практичні матеріали. 2013. Вип. 4. С. 1-9.

63. Світ дитинства : комплексна освітня програма для дошкільних навчальних закладів / упоряд. О. М. Байєр, Л. В. Батліна, А. М. Богуш [та ін.]; наук. керівник акад. А. М. Богуш; за заг. ред.. Л. В. Батліної. Тернопіль : Мандрівець, 2014. 200 с.

64. Семенов О. С. Теоретико-методичні засади формування творчо спрямованої особистості старшого дошкільника у позашкільному навчальному закладі : дис... д-ра пед. наук : 13.00.08 Національна академія педагогічних наук України. Інститут проблем виховання. Київ, 2017. 542 с.

65. Соціолого-педагогічний словник / за ред. В. В. Радула. Київ : ЕксОб, 2004. 304 с.

66. Суржанська В. А. Критерії, показники та рівні пізнавальної активності дітей дошкільного віку. *Педагогічні науки*. 2007. № 45. С. 188-193.

67. Суржанська В.А. Творчі завдання як засіб формування пізнавальної активності старших дошкільників : дис.... канд. пед. наук : 13.00.08 Інститут проблем виховання Академії педагогічних наук України. Київ, 2004. 213 с.

68. Тілесне навчання. – URL: https://www.oecd-ilibrary.org/education/teachers-as-designers-of-learning-environments/embodied-learning_9789264085374-11-en

69. Ткачук Т. А. Розвиток пізнавальної активності дітей дошкільного віку у спілкуванні з вихователем : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ, 2004. 23 с.

70. Файфер Л. У., Краудер А., Елсенраат Т., Галл Р. Практична когнітивно-поведінкова терапія для дітей та підлітків – URL: https://liderbooks.com.ua/p1820125708-praktichna-kognitivno-povedinkova.html?source=merchant_center&utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=Perf_Max-Turboweb&gclid=Cj0KCQjw1aOpBhCOARIsACXYv-eUiShaTrypegRsZDSzTf8N2cKPck3a-X-144gjfG1srBmI_VJur3gaAtcpEALw_wcB

71. Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т

філософії імені Г.С. Сковороди; [редкол.: В. І. Шинкарук (голова) та ін.]. Київ : Абрис, 2002. 742 с.

72. Формування комунікативної компетенції дітей дошкільного віку: методи інтерактивної взаємодії. – URL: http://dnz354.edu.kh.ua/navchaljno-vihovnij_proces/storinka_vihovatelya-metodista/formuvannya_komunikativnoi_kompetencii_ditej_doshkiljnogo_viku_metodi_interaktivnoi_vzayemodii/

73. Формування пізнавального розвитку дошкільника. Консультація для вихователів. – URL: <http://leleka.rv.ua/formuvannya-piznaval-nogo-rozvytku-doshkil-nyka.-konsul-taciya-dlya-vyhovateliv.html>

74. Шелепенко Т. Л. Теоретичні засади проблеми пізнавальної активності і самостійності. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки.* 2017. № 2. С. 109-115.

75. Шрагіна Л. І. Технологія розвитку креативності. Київ : Шкільний світ, 2010. 160 с.

76. Юзько Т. Методика організації фізичного розвитку дітей дошкільного віку засобами інноваційних технологій : дипломна робота магістра : 012 Дошкільна освіта. Кам'янець-Подільський нац. у-тет імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2022. 84 с.

77. Юнг К. Г. Психологічні типи. Львів : Астролябія, 2010. 692 с.

78. Яценко Т. В. Сучасний стан досліджень проблеми обдарованості дошкільників на Україні. *Проблеми сучасної психології.* 2015. Т. 6. Вип. 28. С. 692-702.

79. Hester, K. S., Mumford, M. D. (2012). Causal Analysis to Enhance Creative Problem-Solving: performance and Effects on Mental Models. *Creativity Research Journal*, Vol. 24(2-3), 115-133.

80. Maceli, M., Burke, J. (2016). Technology skills in the workplace: Information professionals' current use and future aspirations. *Information Technology and Libraries*, 35(4), 35. 10.6017/ital.v35i4.9540

81. Robbie, S. (2020). Literacies of the Body: Opening the Doors of the Mind Through Embodied Learning and Imaginative Processes. In: *Handbook of Research on Bilingual and Intercultural Education*. doi: 10.4018/978-1-7998-2588-3.ch010

82. Vázquez Machado, C. D. (2018). *Tapping into the physicality of language to enhance the way we learn*. Research in MIT media lab. Retrieved from <https://www.media.mit.edu/posts/kinesthetic-language-learning-in-virtual-reality/>